

életének feltárása) vizsgált alányánál nem jut messzebbre. Legközelebb talán Kanetti érhetne, a feljegyzés azonban, amely kerekké tehetné számára a történetet, sok évvel korábban foszlánnyá ázott az esőben. (Érdemes megjegyezni, ez az a feljegyzés, amely Makoviczától származik, s amely kettéosztva a regény keretét alkotja; hogy az olvasóhoz mégiscsak eljutott feljegyzés mennyire magyaráz, annak eldöntése a referens joga.)

De a regényben megszólalók közlései nem csak a 20. század elején elkövetett gyilkosságra összpontosítanak. Az anonim történetíró beszámolója telítve van korrekciós áthúzásokkal: mondatainak egyes részei (noha az olvasó számára megfejtethetők) feketén „kihúzottak”, mintegy jelezve azokat a megítéléseket, amelyek nem illenek az aktuális történelmi diskurzusba (s hogy mindez önkorrekció vagy cenzúra, nem derül ki). Kanetti történetében a rendszerváltás és a 21. század is értékelő mondatokat kap, részben jelezve, hogy a megszólalásokat nemcsak az Omaszta-eset irányítja, hanem a mindenkori, koráról leválaszthatatlan ember is.

Szilasi könyvében tehát (az előbbi megjegyzést továbbgondolva) mindennek legalább két aspektusa van: a regény címe, amely utalhat a történetben fontos szerepet játszó énekeskönyv (*Cithara Sanctorum*) magyar fordítására, jelentheti az

árpádharagosi templomokat összekötő díszvilágítást is, melyen a szél dallamosan játszik. A kötetet át- és újrászövik az aprólékosan kidolgozott utalások, arra sarkallva az olvasót, hogy folytonosan újraértékelje addigi, szövegvilágbeli ismereteit. S az a tény, hogy a *Szentelek bárfájának* szerzője irodalomtörténész, nem teszi mesterkéltté regényszövegét, irodalmi problémafelvetései nem „önkéntesek” vagy erőltetettek, inkább a történetből következő nehézségek feltárására tett kísérletek. A *Szentelek bárfájának* – noha tartalmaz önreflexív, a történelmi regény hagyományaival játékosan polemizáló elemeket – értéke sajátos világlátásában, az értelmezői aspektusok sokszorozásában, s leginkább egyéni, teremtett világának értelmezésében áll.

DÖMÖTÖR VILMOS

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2010,*
318 oldal, 2990 Ft)

SERGE JONCOUR: *A bálvány*

Amikor egy reggel Georges Coma nyugtalan álmából felébredt, sztárrá változva találta magát az ágyában... Akár ez is lehetne Serge Joncour *A bálvány* című regényének nyitómondata. A kísértetiesen kafkai felütés szerint ugyanis francia

hősünk egy nap azzal szembesül, hogy a szokásos utcákat járva mindenki felismeri őt. Híres ember lett.

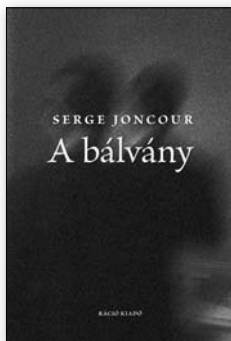
Pedig Georges Coma nem énekel jól, sőt egyáltalán nem énekel; nincsenek kiemelkedő sportteljesítményei, sőt egyáltalán nem sportol; nem ír bestseller könyveket, nem is olvas; nem aktív a politikában, sőt politikai nézetei sincsenek; továbbá egyetlen híres emberrel sincs jóban, mondhatni, senkivel sincs jóban, saját családjával sem. Georges egy túlságosan is átlagos munkanélküli, aki a 3 óra 20 perces francia átlagnál többet tölt

naponta a televízió előtt. Lehetetlen nyomozása közben – hogy megtudja, miért is fogta *perbe* a közvélemény – megpillantja magát az egyik francia adó műsorán. Így jut el a média megérthetetlen logikával működő *kastélyába*, ahol azt is megtudja: már tervben van, hogy valaki megírja az önéletrajzát.

A feladat pedig, úgy tűnik, Serge Joncourra hárult, aki már több sikeres regény, novella és forgatókönyv szerzőjeként vált ismertté – eddig elsősorban a francia olvasóközönség előtt. 2004-ben megjelent könyvét Fekete Humor Díjjal tüntették ki, a magyar fordítás pedig az idén jelent meg a Ráció Kiadó gondozásában. Joncour a média műkö-

déséhez hasonlóan, lépésről lépésre farag sztárt teljesen jelentéktelen antihősből. Akit sokat látunk: azt „celebráljuk”, akiről sokat olvasunk: azt főszereplővé tesszük.

A könnyed nyelvezetű regény viszont ott követ el narrációs (vagy, ha tetszik, PR-) hibát, amikor hagyja, hogy az *énként* megszólaló elbeszélő – egy kidolgozatlan, karakter nélküli figura – elmerülésekké és önreflexióba kezdjen. Az egymásra alig épülő jelenetekbe Georges néhány múltbéli emléke élődik, amelyek mindegyike arról tanúskodik, hogy az anti-

helyzetek antihősenek még az átlagosnál is kevesebb mesélnivalója van. De „aki szót kap, annak legyen is mondanivalója” – így, egy-két médiafogást segítségül hívva, *a közönség imádja a sztorit*.

A divatos regény abból a döbent felismerésből született, hogy a média bárkit bármikor híressé tehet. Bálvánnyá a kisembert az ugyanolyan kisemberek szemében. De lehet egy értéktelen ember önéletírásából igényes regényt írni? Lehet, ha főhősünkéből valódi hőst csinálunk, vagy ha feladjuk, hogy hűségesek legyünk az önéletírás műfajához. Arra vonatkozóan pedig, hogy mi a teendő, ha nem változtatunk az eredeti elképzelésen,

és ha szakítanánk a kafkai stílus követésével (már ami egy könyv fogadtatását és írója elismertségét illeti), a tévéadó főnöke elsötétített limuzinjából kikönyökölve ad hasznos tanácsokat:

„Higgye el, a legokosabb, ha egy könyvet csak akkor, és nem előbb kezdünk el írni, amikor már tudjuk, hogy kelendő lesz. [...] Hülyeség lenne kitalálni az egész könyvet előre, mert azt kockáztatnánk, hogy nem veszi meg senki; a terv így nem lenne kerek egész... Bízson meg bennem, öregem, az elején az a lényeg, hogy bekerüljünk a tévébe egy hamis könyvborítóval, a hozzá való szerző meg a tartalom pedig csak másodlagos kérdés...”

GUNDA-SZABÓ DÓRA

(Fordította Förföldi Gábor,
Ráció Kiadó, Budapest, 2010,
186 oldal, 2200 Ft)

JAN NOVÁK: *Eddig megvolnánk*

Jan Novák cseh származású amerikai író *Eddig megvolnánk* című dokumentumregénye témáját tekintve joggal büszkélkedhetne „a hidegháború egyik legizgalmasabb története” jellemzéssel, ha ez a kifejezés nem toladogna önhittén mindazok elé, akik kezükbe veszik a vaskos tötetet. A regényt olvasva ráadásul

nagyon hamar világossá válik, ez nem a szokásos posztmodern játék címeikkel és alcímeikkel, hanem annak a sablonnak egy csupasz darabja, amely folyton kilátszik a történet alól, amit ráhúztak.

A történet főszereplői a cseh Mašín család tagjai, valóban élt és máig élő személyek. Már az édesapa és a nagybácsi is folyton az aktuális Ellenség, az mindenkori Gonosz ellen harcolt, természetesen mindig a Jó oldalán; a küzdelemben rendszert belekeveredtek a család nőtagjai is. Törvényszerű tehát, hogy a két fiúnak, Radeknek és Pepának is erre az útra kellett lépniük: míg a náci-cik vannak hatalmon, ellenük, majd a fordulat után a kommunisták ellen szállnak küzdelemben.

Novák könyvének magja a Mašín fivérek és három társuk 1953 őszén véghezvitt szökésének elbeszélése. Az alig húsz év körüli fiatal fiúk az NDK-n keresztül akarnak Nyugat-Berlinbe eljutni, ahol a szabadság, vagyis Amerika várja őket. Az addigi kisebb akcióik során már szembekerültek a hatalommal, megjárták a büntetőtábort is, és úgy vélik, amerikai segítséggel visszatérve sikeresebben folytathatják majd *osztálybarcukat*. A kifejezés a regényben sajátos jelentést vesz fel, nem egy elvont fogalom, hanem a kommunista diktatúrát, az Ellenséget (ki)szolgáló személyek ellen vívott valós fizikai küzdelem elnevezése.